

Скалацька Т. І., курсант навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент **Красницька А. В.**

ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ВЖИВАННЯ БАГАТОЗНАЧНИХ СЛІВ, ПАРОНІМІВ, СИНОНІМІВ, ПСЕВДОСИНОНІМІВ У ЮРИДИЧНІЙ СФЕРІ

Юридична термінологія є однією з найбільш значущих галузевих терміносистем. Вона є унікальним об'єктом дослідження, оскільки характеризується великою різноманітністю сфер застосування порівняно з іншими термінологічними системами. В юридичній діяльності, особливо у сфері правотворчості, значущість цієї проблеми відповідає значущості законів у житті суспільства. Надзвичайну увагу юристів і лінгвістів до мови, мовних одиниць і засобів формулювання правової думки зумовлюють вимоги мовної досконалості текстів нормативно-правових та правозастосовних актів, максимальної точності й логічності у викладі правових норм, суворості нормативності, стилістичної довершеності, єдності термінологічно-мовного оформлення текстів правових актів [1, с. 34].

А.В. Красницька зазначає, що багатозначність (полісемія) – це наявність в одного й того самого слова більше одного значення. У мові права поширені багатозначні слова. Вони використовуються у текстах кримінального закону, у процесуальних актах, у питаннях слідчого й судді, які вони ставлять допитуваним, у бесіді адвоката з клієнтом, у промовах судових ораторів. Розвиток багатозначності відбувається на основі схожості, суміжності, функціональної близькості: *акт, арешт, апелювати, захисник, обвинувачення, посвідчувати, провокація, справа, стаття, суддя* та інші. Джерелом багатозначності є переносне значення слова [2, с. 173–174].

Неточність слововживання спричиняє також нерозрізнення значень слів-паронімів, близьких за зовнішньою формою, але зрізними значеннями: *гарантійний* (у якому є гарантія: гарантійний договір, термін обслуговування) – *гарантований* (стабільний, сталий: гарантована/ий позика, дохід, кредит), *адресат* (одержувач) – *адресант* (відправник).

Іноді між окремими значеннями паронімів виникають синонімічні зв'язки: *помістити* – *розмістити* в офісі. Пор. *помістити (розмістити) учасників семінару в готелі, але тільки розмістити папки з документами*. Пароніми розрізняються й способами граматичного зв'язку між словами [3, с. 59].

Для будь-якого автора закономірним є бажання урізноманітнити засоби викладу своїх думок, уникнути повторів. Синоніми служать не лише для найточнішого висловлення думки, вони також допомагають знайти найдоречніший спосіб висловлення [2, с. 177]. У функціональному плані синонімія виступає як здатність мовних одиниць завдяки їх тотожності чи схожості їх значень заміщати один одного в усіх чи відповідних контекстах, не змінюючи змісту висловлювання. Уточнення розкриває властивості та різні характерні ознаки предметів і явищ дійсності, яке воно позначає. Синоніми також надають висловлюванням змістових і стилістичних відтінків, можуть уживатися для роз'яснення слів, а при використанні їх як однорідних членів речення сприяють посиленню вираження дії чи ознаки. Проте невдало вибраний синонім здатний перевернути зміст правового тексту. Використовувати синоніми у документах слід обережно, продумано, щоб їх наявність не викривила зміст тексту. І.М. Плотницька звертає увагу на те, що велика кількість синонімів у правовому тексті знижує ефект його розуміння. Проте термінологічні синоніми існують навіть у межах одного правового тексту, наприклад: *спонукання* – *втягнення* – *схиляння* – *залучення*; *строк* – *термін*; *нецензурна лайка* – *нецензурні слова* [4, с. 105]. Уживання синонімів у правових актах є поширеним недоліком і порушенням єдності юридичної термінології, адже основною закономірністю текстів актів є прагнення до мінімального застосування синонімів, що впливає з вимоги точності, чіткості, зрозумілості змісту тексту акта як умови його однакового розуміння.

У розвинених терміносистемах неодмінно виникають «парні» терміни, терміноіди та лексеми, схожі за написанням чи звучанням (пароніми) або за значенням («псевдосиноніми»), уживання яких призводить до певних складнощів.

Кожна термінологічна система є підсистемою загальнолітературної мови, і тому термінам, так само, як і загальноновживаній лексиці, властива асиметрія мовленнєвого знака, яка може проявлятися у варіативному називанні одного й того ж поняття, у дублетних формах, в опозиціях ініціальних

терміноелементів та їх перехрещенні. Асиметрія виявляється у синонімії, полісемії, омонімії.

Отже, багатозначність, синонімія, псевдосинонімія є небажаним явищем і суттєвим недоліком терміносистеми, адже в юриспруденції особливе значення має точність вираження думки. Позначення різних понять однаковим терміном потребує його додаткового тлумачення та є передумовою помилок у правозастосовній практиці.

Список використаних джерел

1. Волкотруб Г. Й. Стилїстика ділової мови. – К., 2007.
2. Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування : Посібник. – 2-е вид., допов. і переробл. – К. : Парламентське вид-во, 2006. – 528 с.
3. Загнітко А. П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. – Донецьк, 2004. – 480 с.
4. Плотницька І. М. Ділова українська мова у сфері державного управління / І. М. Плотницька. – К., 2000. – 192 с.

Лисенко Т. В., курсант навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент ***Красницька А. В.***

ПСИХОЛОГІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Термінологічна лексика посідає значне місце у словниковому складі будь-якої розвинутої літературної мови. Безперервно поповнюючись новими одиницями, вона становить ту частину словника, розвиток якої відбувається найбільш інтенсивно. Психологічна термінологія належить до числа великих і складних терміносистем, яка формується й досі. На думку С.А. Федорець, зміни в суспільстві неодмінно відбуваються й у мові, оскільки вона як система динамічна швидко реагує на освоєння нових технологій, розвиток науки і техніки, розширення ділових контактів поповненням словника [1, с. 104]. Психологічна термінологія неоднорідна за своїм складом. Численну групу психологічних термінів становлять запозичення з інших мов.